

LAJIESITTELY

Rhododendron camtschaticum

Osmo Jussila

Pallas 1784

KamtšatkanalppiruusuAlasuku *Therorodion*

Syn.
Rhodothamnus camtschaticus
 (Pall.) Lindl.
Therorodion camtschaticum
 (Pall.) Small.
 Рододендрон камчатский
Rhododendron kamtsatskii
 (Venäjä)
 Kamchatka Rosebay
 (Englanti)

Peter Simon Pallas
 1741-1811

Ainavihanta tai kesävihanta 0,3 m korkea, yleensä melko tiheäoksainen pensas. Pensas leviää juurtumalla oksistaan. Oksilla on harvakseltaan nystykarvoja. Erilliset lehtiversot haarautuvat kukkivilta versoilta. Lehdet kesävihannat, satunnaisesti myös ainavihannat, 0,5–5 cm x 0,8–2,5 cm pituiset, kapean soikeat tai kielimäiset. Lehtien reunat ja lehtisuonet ovat ripsikarvaiset.

1–3-kukkaiset kukinnot versojen kärjissä ja sivuoksilla. Niissä violetin eri sävyisiä tai valkoisia ratasmaisia 2–4 cm pitkiä kukkia, joiden terälehdissä on karvoja ulkopinnoilla. Verhiö on suuri, 8–18 mm. Heteitä 10. Emit ovat nukkaiset.

Kotimaa

Venäjä: Kamtšatkan niemimaa, Sahalin ja Kuriilit

Japani: Kuriilit

Yhdysvallat: Aleutit, Alaskan eteläosat. Laji kasvaa usein soraisilla vuorenrinteillä ja harjuilla.

Kestävyys

USA (ARS): -32 °C

Englanti H5 (kestävä kaikkialla Englannissa + Etelä-Skandinaviassa)

Suomi I-VI

Alalajit ja muodot

Camtschaticum ssp. *camtschaticum* (*Rhodothamnus camtschaticus*), (Pall.) Lindl.

Therorodion camtschaticum, (Pall.) Small.

Versot ripsikarvaiset, kukat vaalean violetit tai vaaleanpunaiset.

Camtschaticum ssp. *glandulosum*, (Small) Hultén 1930 (*Therorodion glandulosum*, *Rhododendron glandulosum* (Small) Hutch.) Kukat karvattomia.

Rhododendron redowskianum, Maxim 1970

Itä-Siperiassa, Mantšuriassa ja Koreassa kasvava kamtšatkanalppiruusun kääpiöversio, jonka viljely on Länsi-Euroopassa todettu jokseenkin mahdottomaksi (Cox 1997).

Lilakukkainen *camtschaticum*. Kuva Kristian Theqvist.

Planta suffruticosa elegantissima, a *Stellero* detecta; copiose crescit versus Mare Ochotense in peninsula Camtschatca et insula Beringii, locis montosis, lutosis. Florere incipit circa finem Julii et inde ad finem Augusti viget. Semina circa finem Septembris matura.

Näin kirjoittaa Peter Simon Pallas kaksiosaisessa teoksessaan *Flora Rossica*, joka julkaistiin vuosina 1774–1788. Latinaa osaamattakin voi tuosta tekstistä löytää muutamia tuttuja sanoja. Pallas kuvaa *Rhododendron camtschaticum*-lajin elegantiksi puolipensaaksi, jota kasvaa kukkulaisessa maastossa Ohotan meren rannoilla, Kamtšatkan niemimaalla ja Beringin meren saaristoissa. Siellä sen kukinta alkaa heinäkuun lopulla ja kestää elokuun loppuun.

Kesävihanta varpu ei juuri kasva 15 cm korkeammaksi, ja sen asema *Rhododendron*-suvun lajina on kiistanalainen. Joidenkin systemaattikkojen mielestä laji tulisi pikemminkin viedä sukuun *Menziesia*. Harrastajakin huomaa, että kamtšatkanalppiruusulla on useita ominaisuuksia, joita ei yleensä *Rhododendron*-suvun kasveilta löydä. Se näyttää kukkivan saman vuoden versoilla, kun yleensä kaikilla lajeilla kukkanuput muo-

dostuvat jo edellisesänä. Todellisuudessa kukkanuput ovat kuitenkin piiloutuneena varvun oksille.

Laji tulee lehteen aikaisin, mutta kukintaa kestää kesän lopulle, kun sen sukulaiset taas kukkivat nopeasti keväällä tai alkukesällä. Kukinnan siirtyminen kesän lopulle on varmaankin sopeutuma tundran hyisiin oloihin, pölyttäjiä ei välttämättä löydy keväällä.

Laji leviää hitaasti juurtumalla oksistaan. Tämäkin on harvinaista *Rhododendron*-suvun luonnonlajeilla, mutta ei sentään aivan mahdotonta. Kaikillehan on tuttua, kuinka alppiruusuja lisätään taivukkaista. Kamtšatkalainen on keksinyt tämän keinon ilman ihmisen apua. Tundralla kaikki konstit on käytettävä, jos aikoo pärjätä!

Eurooppaan tämä tundran kaunokainen päätyi pian nimeämisen jälkeen, jo vuonna 1799 kerrotaan lajia viljellyn Englannissa. Siellä se osoittautui aluksi vaikeaksi kasvattaa, mutta myöhemmin lajin toiveisiin on osattu vastata paremmin, ja siitä on tullut suosittu kivikkopuutarhan koriste. Ainakin siellä, missä kesät pysyvät siedettävän viileänä, Pohjois-Euroopan rannikoilla ja Yhdysvaltain luoteis- ja koillisrannikoilla sekä tietysti kotiseudullaan Alaskassa ja Kanadasa kamtšatkanalppiruusu viihtyy hyvin. Tanskassa on tuotannossa useita violetin eri sävyin kukkivia kantoja. Myös harvinaista Kodiakin saarelta Alaskasta löytynyt valkokukkaista kantaa löytyy markkinoilta.

Suomalaisen ilmaston hankalin ominaisuus, kylmä ja vaihteleva talvi ei tuota ongelmia tämän idän ihmeen viljelylle, mutta mikään helpoimpia kasvatettavia laji ei silti ole.

Lapponica-penkki, jonne kamtšatkalainenkin vielä mahtuu (ei kuvassa). Kustavi, kukintaa kesäkuussa 2017. Kuva ©Osmo Jussila

Naantalissa olen onnistunut saamaan hengiltä useita kasviyksilöitä, ja kaikki siemenlisäysyritykset ovat kuuhahtaneet surkeasti viimeistään kylmälavavaiheessa. Yleensä jo aiemminkin on kato ollut kova. Lajin viljelyssä ammatilliset taimituottajan onnistuvat siis paremmin kuin minä, joten kamtšatkanalppiruusu voikin hankkia jopa markettien hyllyiltä. Niinpä päädyin jälleen kokeilemaan lajin kasvatusta, tällä kertaa Kustavissa, jossa ilmasto on mereisempi. Tällä kertaa yritän löytää kasveilleni mahdollisimman paljon lajin kotiseutua muistuttavat olot, siis viileää ja kosteaa.

Punakukkainen *camtschaticum*. Kuva Kristian Theqvist.

Tundralla laji sietää täyttä aurinkoa, mutta siellä se saa riittävästi sadetta, ja kesäkuukausien keskilämpö ylittää vain vaivoin 10 asteen rajapyykin. Kesäpäivien maksimitkin jäävät yleensä 15 asteen vaiheille. Meidän kesämme ovat siis kamtšatkanalppiruusuille liian kuumia, vaikei uskoisi. No, tämä kesä on ehkä poikkeus, joka vahvistaa säännön.

Kivikkotarhat perustetaan usein lämpimiin rinteisiin täyteen auringonpaahteeseen. Se ei liene kamtšatkanalppiruusuille paras mahdollinen paikka. Tämän miniatyyrialppiruusun kauneutta olisi hyvä ihaila niin, ettei olisi tarvetta asettua kontilleen kasvia tutkimaan, vaan voisi paneutua sen viehättäviin yksityiskohtiin vaikkapa jonkinlaisessa kohotetussa terassiviljelyssä, jossa olisi aina kosteana pysyvä turvehiekkamaa sepelikatteella, ja kasvupaikkana täysin avoin, valoisa varjo esimerkiksi rakennuksen pohjoispuolella. Tällaisen olen jo aiemmin tehnyt *Lapponica*-alasektion lepidoteille pensaille, ja ne viihtyvät siinä erinomaisesti. Eiköhän sinne vielä muutama kamtšatkanalppiruusukin joukkoon mahdu...

Valkokukkainen *camtschaticum*. Kuva Jens Birck.

Kirjallisuutta

Cox K, *Rhododendrons & Azaleas a Colour Guide*, 2005.

Cox P.A. & K, *The Encyclopedia of Rhododendron Species*, 1997.

Internet

<http://www.hirsutum.info/rhododendron/species/>

<http://www.rhododendron.dk/!cc.html>

Kansikuva: *R. camtschaticum*. Kuva Kristian Theqvist.